СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 246. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 22-го жовтня 1938. No. 246. Jersey City, N. J., Saturday, October 22, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА ПЛЯНУЄ НОВІ ФЛЬОТНІ БАЗИ

ВАШИНГТОН. — Між першими домаганнями, що їх плянує предложити на найблизчій сесії конґресу департамент военної фльоти, є будова, скріплення й поширення баз для фльоти на Гавайських островах, на Алясці й у Пуерто Ріко.

Департамент фльоти вже викінчує розсліди в цій справі, що мають стати основою домагання нових видатків на фльоту, що будуть подані конґресові в найблизчому січні.

ПОСТАВЛЯТЬ НА СУД ЗА ШПИГУНСТВО ЧОТИРИ ОСОБИ.

БАЛЬБОА (Каналова Смуга). — Адвокат чотирьох німецьких підданих, арештованих за фотографування американських фортів, поставив у суді внесок, щоб арештованих випустити на волю, бо, мовляв, прокуратория не має ніяких доказів їх вини. Судля відкинув внесок адвоката й підняв кавцію зо головного обвинуваченого з $15,000 на $25,000; кавцію за трьох інших зменшив з $15,000 на $10,000 за кожного.

Прокуратор обіцяв подати на суді сензаційні факти. Між обвинуваченими є 19-літня дівчина, Інґеборґ Ґутман.

ОБВИНУВАЧЕНА ПРИЗНАЛАСЯ БУЛА ДО ШПИГУНСТВА.

НЮ ЙОРК. — На процесі проти трьох осіб, обвинувачених за шпигунство в користь Німеччини, закінчено переслухання Ґінтера Ґустава Румріха, котрий признався самий до шпигунства й зізнавав проти своїх співобвинувачених.

Потім один з асистентів прокуратора прочитав зізнання обвинуваченої Йоганни Гофман, котрі вона зложила була підчас слідства, а в котрих призналася була до шпигунства.

Румріх признався, що він роздобув для Німеччини пляни деяких фортів у твердині Ґемилтона в Брукліні.

РУЗВЕЛТ ЗА ОБМЕЖЕННЯ ПРОДУКЦІЇ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Кілька конґресменів і сенаторів, що відвідали президента Рузвелта в його літній палаті, заявили потім ґазетярам, що з розмови з президентом вони винесли враження, що президент є за обмежування продукції рільних продуктів та нафти.

МАЮТЬ ВИРОБЛЯТИ ШТУЧНИЙ ШОВК.

НЮ ЙОРК. — Підприємство „Селеніз Корпорейшен оф Америка" заявляє, що воно починає будувати коло Перлсбурґа, в стейті Верджінія, коштом 10 міліонів долярів фабрику, в котрій мають виробляти штучний шовк зовсім новим процесом.

Підприємство каже, що своїми виробами воно зовсім унеможливить довіз японського шовку.

ПУБЛИЧНА ТЕЛЕВІЗІЯ ПІЧНЕТЬСЯ НА ВЕСНУ.

НЮ ЙОРК. — Союз Радіових Фабрикантів заповідає, що вже найблизчої весни будуть в Америці використовувати бизнесово телевізію.

Кажуть, що новий промисл займе коло біліона долярів капіталу та що телевізійні інструменти будуть коштувати від $150 до $1,000.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УКРАЇНЦІВ ПОЛЬЩЕЮ.

ШІКАҐО. — Дня 16. жовтня відбулося тут під голим небом на площі української греко-католицької церкви при вул. Овклей і Райс велике масове українське віче для протесту проти переслідування українського народу Польщею.

На вічу зібралося поверх сім тисяч осіб. Бесідники обговорювали не лише релігійне, але й соціяльне й політичне переслідування. Ухвалено відповідні протестаційні резолюції й вислано протести до великих держав світу.

Американські часописи подали обширні звідомлення про це віче.

ДЮІ ВИСТУПАЄ ПРОТИ „ПАРТІЙНОГО МОНОПОЛЮ".

ЮТИКА (Ню Йорк). — У своїй промові перед 3,000 слухачів нюйорський прокуратор Томас Е. Дюі, кандидат Републиканської Партії на уряд стейтового губернатора, атакував Демократичну Партію за повязання політики з злочинством. Він закидав Демократичній Партії, що нею керують люди з Тамані Голу, котрі перемінили партію на „злочинний монополь".

Він закидав теж Демократичній Партії, що вона, маючи більшість в обох палатах стейтової леґіслятури в 1935. році, повалила своїми голосами проект закону про 8-годинний день праці.

ПРЕДСТАВНИК ІРЛЯНДІЇ.

Роберт Бренен, новий посол Ірляндії в Злучених Державах, виходить з Білого Дому, де він представлявся президентові Рузвелтові. На правім боці світлини урядовець американського департаменту стейту, що представляв Бренена Рузвелтові.

У 1916. році цей Бренен раз дожидав в англійській вязниці виконання на собі присуду смерти за участь у шін-фейнерськім повстанні.

ПЕРЕПЛИЛИ ОКЕАН НА ВІТРИЛЬНІМ ЧОВНІ.

До нюйорського порту заїхав у середу 45 стіп довгий норвеський кораблик „Колін Архер", проїхавши без паровой машини дорогу через океан при помочі вітрил. Він виїхав з Норвеґії два місяці тому й переплив щасливо Атлянтик, хоч мав по дорозі сильні вітри. Командатом кораблика є власниця його, панна Анна Фойн Бйонес, капітаном Біргір Брин. Їм помагали три моряки. Панна Бйонес думає тут віддатися за Чарлза Кравнсфіла, федерального інспектора кораблів із Стемфорду, Конетикот.

ВІДБУДОВУЮТЬ МАРІЙСЬКИЙ КОСТЕЛ У ХОЛМІ.

Польські часописи пишуть, що на відбудову Марійського костела в Холмі збирають по 600 зл. місячно з заробітків занятих при будові залізничої дирекції в Холмі.

ПТАХ, ЩО ПЕРЕЛЕТІВ 6,000 КМ.

Будапештенський орнітольоґічний інститут дістав повідомлення з орнітольоґічного інституту в Брисели, що в Конґу знайшли реєстраційний перстень птаха, що його зловили і потім випустили в Будапешті. Цей перстень мав знак орнітольоґічного інституту в Будапешті „травень — 1938". Мадярська преса пише, що це перший випадок, що птах долетів із Будапешту аж до бельґійського Конґа.

ДВА АВТОРИ МУЗИКИ ДО „НАТАЛКИ ПОЛТАВКИ".

Хоче людина купити в совєтській Україні музику до „Наталки Полтавки" Лисенка, запитує в нотній крамниці. Нема, кажуть, але є „Наталка Полтавка" Йориша. Справді так і надруковано „В. Йориш". „Наталка Полтавка". Колиж розгорнути ноти, то всякий переконається, що цеж по суті Лисенкова, всім відома музика, яку чомусь то привласнив собі В. Йориш. Дотепний композитор, нічого й казати.

ШТАБ ЛІКАРІВ ДЛЯ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

Корпорація Світової Вистави в Ню Йорку в 1939. році постановила завести для потреб людей на цій виставі штаб лікарів і шпитальних піклуванок. Штаб має мати 40 лікарів та 70 піклуванок. На чолі медичного департаменту Світової Вистави має стояти д-р Джозеф С. Говґет.

ДИВНА ПЕРЕМІНА ВОДИ В ОЗЕРІ.

Рівень води в озері Оскар у Швеції нагло зменшився на один метер. Опісля кілька годин вода в озері хвилювала і почорніла мов чорнило. Багато риб згинуло, а багато човнів ушкоджених. Геольоги не вміють покищо пояснити дивних явищ з водою в озері Оскар.

ПРЕМІЇ ЗА ВБИТИХ ВОВКІВ.

Коло Ністорешті в Добруджі стадо вовків напало на вівці й роздерло 54 штуки. Румунське міністерство рільництва призначило премію 330 леїв за кожного вбитого, або затроєного вовка.

КОГО НЕ ЛЮБИТЬ БДЖОЛА.

Один із лондонських поліціянтів займається пильно бджільництвом і має славу доброго знавця бджіл. Він мешкає на одному з лондонських передмість, має власний дімок та біля нього добре розбудовану пасіку. Він приглядався довгі роки до життя бджіл та пробив чимало помічень, що їх досі ще ніхто не знав. Його оповідання на тему життя бджіл просто не мають кінця і він у противенстві до своїх товаришів не любить говорити про справи, здебільша прикрі, звязані з його професією.

Він заявив між иншим, що знає докладно, яких людей бджола „не любить" та їх жалить. А саме бджола нападає на людей, що мастять волосся брилянтиною, або рудих. Не любить теж бджола запаху алькоголю, на чому найгірше звичайно виходять пияниці, а-бо люди „під газом".

ПОЛЬЩА ШЛЕ 20,000 ПОЛІЦАЇВ, ЩОБ „СПАЦИФІКУВАТИ" УКРАЇНУ.

Американський журналіст Доналд Дей, кореспондент „Шікаґо Дейлі Трібюн", доносить з Риги про страшні знущання поляків над українським населенням. Він дослівно подає в своїй ґазеті з 19-го жовтня ц. р. таке:

„Двацять тисяч польської поліції помагають польській армії „пацифікувати" польську Україну, говорять нинішні звідомлення з Варшави. Польська поліція — це спеціяльно зорганізована сила, тяжко узброєна, якої Польща вживає, щоб здушити селянські заворушення. Вона подібна до ҐПУ, секретної поліційної армії в совєтській Росії.

„Слідкуючи за низкою заворушень у Львові, Станиславові, Стрию, Перемишлі, Тернополі і в інших місцевостях Галичини, в яких упало чимало людей, польська влада зарядила ревізії від дому до дому, шукаючи зброї. Доверчено багато арештів. Використовуючи ті списки, які приготовили польські шпигуни, поляки, як доносять, безпощадно побивають тих українців, що є активні в політичних і культурних організаціях. Українці хочуть створити автономну державу.

Нагадує попередню „пацифікацію".

Ця „пацифікація" дуже подібна до тої, що відбулася в листопаді 1930 року, в якій 1,000 сіл поруйновано, сотки людей арештовано і побито поліцією та уланами (татарською міліцією).

„Польські заходи вдержати в підлеглості українську меншину, котра, як запевняють українські провідники, виносить 8 міліонів, а сам польський уряд признає, що виносить більше як 5 міліонів, не знаходять відгомону в польській пресі, а то через цензуру.

„Чужинецькі кореспонденти не можуть відвідати Львова, бо їм відраджують. А звідомлення львівських кореспондентів у варшавських виданнях не появилися.

Польща шукає румунської помочи.

„Міністер заграничних справ, Юзеф Бек, у товаристві румунського амбасадора виїхав з Варшави до румунської столиці, Букарешту. Він там шукатиме помочи румунів для польсько-мадярського пляну прилучити Закарпатську Русь до Мадярщини, даючи в той спосіб Польщі і Мадярщині спільну границю.

„Як доносять, міністер Бек рішений за всяку ціну перевести цей плян, а то тому, що поліпшена доля українців у Чехословаччині вважається поважною загрозою для Польщі, яка відмовила дати подібні привілеї своїм українцям.

„Виконні комітети польських опозиційних партій підпадуть розвязанню й арештам до двох років, на основі недавно виданого декрету, а то за те, що вони голосять бойкот надходячих виборів до сойму. Всі опозиційні партії рішили ці вибори бойкотувати".

НЕБЕЗПЕКА БЛИЗЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ЗАКАРПАТТЯ ПОЛЬЩЕЮ Й МАДЯРЩИНОЮ

ВІДЕНЬ (каблеграма). — За останні 24 години зросла сильно загроза нападу на Закарпатську Україну з боку Мадярщини й Польщі.

Українські організації в Америці можуть помогти закарпатським українцям висилкою негайних протестів до великих держав, що брали участь у мінхенському пакті, проти мадярських і польських плянів загарбати Закарпаття.

Делеґація Карпатської України: Хіменець.

(ЗАКЛИК ДЕЛЕҐАЦІЇ ВКАЗУЄ, ЩО УКРАЇНСЬКІ ОРҐАНІЗАЦІЇ, ГРОМАДИ, ЗБОРИ, КОТРІ ЩЕ ТАКОГО ПРОТЕСТУ ДО ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ ПРОТИ ПОЛЬСЬКО-МАДЯРСЬКИХ ЗАЗІХАНЬ НА ЗАКАРПАТТЯ НЕ ВИСЛАЛИ, ПОВИННІ ЗРОБИТИ ЦЕ НЕГАЙНО. — Ред.).

НІМЦІ ОСТЕРІГАЮТЬ МАДЯРІВ У СПРАВІ ЗАКАРПАТТЯ.

БЕРЛІН. — Офіційний орґан міністерства закордонних справ, „Ді Діпльоматіше Кореспонденц", помістив статтю, в якій приязно, але рішучо, остерігає мадярів, щоб вони не поспішали занадто зо своїми розрахунками в Чехословаччиною. Ці розрахунки, говорить згаданий орґан, мусять бути вирішені на тій самій засаді, на якій була вирішена справа судетських німців. У вирішенні треба ставити на першому місці національність, а щойно потім економічні і транпортові огляди. Той сам орґан говорить, що мадярсько-чехословацький спір у свому часі буде як слід вирішений. Цього вирішення довершить Німеччина й Італія, а ніхто інший.

МАДЯРСЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

БУДАПЕШТ. — Мадяри влаштували стотисячну демонстрацію перед памятником польського ґенерала Бема в Будапешті. В демонстрації брали активну участь мадярські студенти, які несли на руках дезертирів з чехословацької армії. Юрба викликувала погрози на адресу Чехословаччини та домагалася зброї, щоби піти походом проти неї.

ЗМІНА НАЗВИ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

ПРАГА. — Чехословацький уряд виробляє тепер буджет державних видатків. Цей буджет тепер буде складатися з чотирьох частин: чеської, словацької і русько-української; четверту частину будуть творити видатки спільні, себто федеральні. Заразом уряд заповів, що небавом буде змінена також офіційна назва Чехословаччини. Правдоподібно назва буде звучати „Держава чехів, словаків і русинів".

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ Н ЕДАЄ СПАТИ МОСКВІ.

МОСКВА. — Покликуючись на зажалення одеських інжинірів, „Правда" з 27 вересня ц. р. твердить, що в Одесі, при попущені центральних державних органів Української Республики, до тієї пори ведуть політику, спрямовану до відірвання звязків з російською культурою. Особливо знаменний у тому відношенні, на думку „Правди", затверджений „українським урядом" репертуар одеського оперового театру. В цьому репертуарі, як жаліється „Правда", нема російських опер, тільки чужі. Єдиною російською оперою є „Князь Ігор", але й то поставили її тому, що дія йде в Путивлі, в Україні". Також політику веде й одеський обласний комітет. „У всьому тому, говорить „Правда", продовжує виявлятися шкідницька лінія українських буржуазних націоналістів, що довгий час орудували в управлінні справами мистецтв у Совнаркомі України".

ЛИТВА У ВЕЛИКІЙ ЗАГРОЗІ.

КОВНО. — Вслід за гострими нападами німецької і польської преси проти Литви остання побоюється, що її приготовляють таку саму долю, як Чехословаччині. Щоб не поповнити помилок Чехословаччини, Литва вже тепер дає широкі права німцям, а також полякам.

АНҐЛІЙЦІ ПАРАФРАЗУЮТЬ АРҐУМЕНТИ ГІТЛЕРА.

ЛОНДОН. — Анґлійський міністер Семюел Гор публично заявив, що Анґлія тепер так шалено зброїться не тому, що не вірить у мирні заходи Гітлера, а тому, що боїться, що по Гітлерові може прийти до влади в Німеччині якийсь інший чоловік, що захоче війни. Так, як Гітлер боїться, щоб до влади в Анґлії не прийшов Чолчил, Іден, чи Доф Купер, і тому зброїться, таксамо Анґлія боїться, щоби по пацифістові Гітлерові не прийшов якийсь „мілітарист", і тому на всякий випадок зброїться. Позатим Анґлія має такіж миролюбні наміри, як і Німеччина.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ЗАБУВАЙМО ВИСТАВИ

Европейська кріза, що ще й досі неполагоджена, що ще далі може принести нам кожної хвилі нові несподіванки, зовсім природньо відвернула нашу увагу від справ, від яких ніякий нарід, що живе повнотою модерного життя, не повинен уваги відвертати. Ціж цими справами на першому місці стоїть справа української участи в Світовій Виставі, що відбудеться в 1939. році в Ню Йорку.

Европейська кріза, в якій важиться доля українського народу, в якій приходять рішення, від котрих переміниться доля багатьох міліонів українців, мусіла звернути на себе очі української імміграції. Нема найменшого сумніву, що в Европі розіграються драми, що захоплюють уми й серця кожного українця на імміграції.

Одначе коли це зовсім нормально, то вже було би ненормально, якби українська імміграція про ніщо інше не думала, як лише про події в Европі. Саме події в Европі можуть нам показати, як нам треба звертати увагу на такі речі, як Світова Вистава в Ню Йорку. В Европі може дуже легко випасти рішення на некористь українського народу, себто рішення, від котрого доля багатьох українців значно погіршиться. Тоді нам прийдеться ще важче працювати для того, щоб їх добути з важкого стану.

Коли нам приходиться розглядати причини нашої нової можливої невдачі, то знайти їх між іншими треба власне в цьому, що українська справа ще не є досить звісна в широкому світі в цілій її повноті. Вистарчить переглянути хочби відгуки преси за останні тижні европейської кризі, щоби переконатися, скільки ще лишилося поля для української праці, скільки ще нам треба доложити сил, щоб дати світові пізнатися.

Світ пізнає мало відомий нарід з участи того народу у великих подіях, або з участи того народу в культурних акціях. Українська імміграція не має великої нагоди брати безпосередню участь у великих подіях, у котрих бере участь український нарід, але зате українська імміграція має багато більше нагоди, ніж має рідний край, брати участь у культурних акціях перед широким світом. Між тими акціями Світова Вистава в Ню Йорку — одна з найкращих нагод.

На цій виставі виступлять певно як представники української представники чотирьох держав, що „роздерли українську землю. Кожний окупант виступить там як нам непоклинканий представник і кожний з них буде накручувати цю виставу так, щоби підперти своє панування над українською землею. Тому американським українцям треба взяти участь у цій виставі на те, щоб світові сказати, що український нарід представляти гідно й правно може лиш український нарід, та що український нарід не дає права репрезентувати себе перед світом ніякому окупантові, бо український нарід, випосажений багатою культурою, не годиться на ніяку окупацію, а хоче бути паном у своїй власній, українській державі.

Цей ідеал повинен нас заставити зробити для нього все, що в наших силах можливе. Не занедбуймо праці для рятування батьківщини, але рівночасно не забуваймо й цеї праці в Америці.

О. С.

ІЗОЛЯЦІЯ РОСІЇ

Консеквенції політичної наради „big four" у Мінхені будуть просто необчислимі. Не говоритиму тут про енунціяцію англійсько-німецьку, де висловлюється надія, що ніколи між тими народами не повинно бути війни. Не говоритиму про явне англійсько-італійське зближення, яке наступає по Мінхені, і — за ним — французько-італійське. Не говоритиму про відчинення наддунайської брами для східньої експанзії Німеччини. Тут хочу говорити виключно про Росію, яка тримає мабуть вісім десятих нашої\ національної території й людности.

Хто вважно читав часописи підчас страшної вересневої кризи, коли змора світової війни нависла була над світом через чехословацьку республіку, той спостеріг дві річи: аґітацію Чехії й Росії, щоб вплутати західні держави у війну, а з другого боку, трусість Москви, яка сама страшенно обоялася, щоб, не дай, Боже, й вона не вплуталася в ту війну.

У Чехії аґенти Москви ревіли про 2-міліонову совєтську армію, готову до вимаршу, про те, що Румунія позволяє на перемарш червоних військ. У Франції кричали, що „гонір Франції" вимагає напасти на Німеччину.

Так через своїх аґентів працювала Москва. Чи дійсно вона хотіла воювати? О, ні. Вона в своїх часописах і в часописах своїх аґентів за границею була дуже войовнича, але в своїх урядових нотах і освідченнях Літвінова в Женеві була дуже помірkoвана. Москва казала, що певно вона прийде з допомогою Чехії, але коли наперед прийде з тою допомогою Франція... А зрештою вона готова прислати аґітаторів, літаки й бібулу... Як в Еспанії...

Москва всіма силами провокувала Бенеша, але сама стояла в тіні. З метою? Мета була ясна: коли би провокація вдалась і Чехія, Німеччина, Італія і Франція, може й Анґлія, вдалисяб у довготревалу страшну війну, то Совети стоялиб на боці і в моменті, коли всі, і переможці і переможені, булиб виснажені фінансово, економічно й морально; коли би повстав голод і розрухи, тоді зявилася Москва... Так, наприклад, як зявилася вона в Китаї, щоб упекти свою печенню.

Цей маневр прозріли Англія й Франція, і до війни не прийшло. Не зважаючи на домагання Росії, її до Мінхену не запросили. Це значить, що не лише Мусоліні і Гітлер, але й „союзна" Франція й Англія не бажають собі „співпраці" совєтських інтригантів при замиренні і взагалі при регулюванні справ середущої Европи. Це перший крок до ізоляції Росії. Другим буде відхід Франції від СССР під натиском Англії. Бо й Франція віч-на-віч переконалася з цієї кризи, що варт широкописький, але слабий московський „союзник". І не тільки Франції, а цілому світові показала Росія всю слабість і неприготованість до війни в цих трівожних днях.

Росію викидають з усіх европейських аліянсів, її усувають з діла пацифікації Европи, взагалі вона не матиме вже голосу при реґулюванні складних і нових проблем середущої Европи.

УКРАЇНСЬКЕ ВЧИТЕЛЬСТВО В ПОЛЬЩІ У СВІТЛІ СТАТИСТИКИ

Недавно появилася статистична публікація польського Міністерства Освіти, в якій подається цифровий стан учительства у цілій державі. З цієї статистики подаємо отсі важніші дані:

У державних народніх школах в році 1935/6 було загалом учителів: чоловіків 30,500, жінок 39,561. — З того числа по віроісповіданню було: римо-католиків: чоловіків 26,608, жінок 35,135; греко-католиків: чоловіків 1,895, жінок 2,191; православних: чоловіків 753, ?інок 427; євангеликів: чоловіків 977, жінок 421; мойсеєвої віри: чоловіків 259, жінок 1.-301. Решта (менші цифри) належать до ріжних віроісповідань.

Всі ті вчителі по поданні батьківської мови як розговірної зачислюються до таких національностей:

Римо-католики подали як свою розговірну мову: польську 62,482, українську 43, білоруську 11, російську 6, німецьку 96, жидівську 1, литовську 30, чеську 3, решта припадає на інші мови.

Греко-католики подали як батьківську мову: польську 600, українську 3,446, російську 3.

Православні подали як розговірну мову: польську 546, українську 325, білоруську 140, російську 132, чеську 18.

Євангелики подали як батьківську мову: польську 1,071, українську 5, російську 1, німецьку 290.

Учителі мойсеєвої віри подали як розговірну мову: польську 1,371, українську 3, німецьку 1, жидівську і гебрайську 168.

Загальне число вчителів по приналежності до мови у державних народніх школах Річипосполитої є таке: польська 65,210, українська 3,825, білоруська 152, російська 150, німецька 389, жидівська 169, литовська 30, чеська 29. Решта без означення мови.

З тих чесел бачимо, що всюди переважають жінки, яких у державному народньому шкільництві є 900 більше як чоловіків.

Дальше цікавий для нас числовий стан учительства у львівській кураторії, а саме: Львівське воєвідство має 7,-844 учителів (ок), Станиславівське 3,410, Тернопільське 3,-943, разом 15,197.

Їх віроісповідний склад:

Воєвід.	львівське	станисл.	терноп.
римо-кат.	5,374	1,972	2,348
греко-кат.	1,172	783	673
православні	7	4	6
євангелики	51	56	26
мойсеєв. віри	99	59	83

Решта (менші цифри) належать до ріжних віроісповідань.

Відповідно до розговірної мови вчительство народніх шкіл на терені Львівської Кураторії розподіляється так:

Воєвід.	львівське	станисл.	терноп.
польська	5,567	2,080	2,478
українська	1,078	762	637
німецька	38	45	12
жидівська і гебрайська	11	6	—
чеська	1	—	—

Цікаво для нас знати розміщення греко-католиків учителів у цілій державі, а також їх мовну приналежність. З названої статистики виходить, що до української мови признається в поодиноких воєвідствах:

Варшавське 99 осіб, Варшава місто 21, Лодзь 183, Келецьке 265, Люблинське 179, Білостоцьке 14, Берестейське 73, Виленське 36, Новгородське 26, Поліське 5, Волинське 400, Познанське 27, Поморське 17, Шлеське 3, Краківське 106.

Греко-католиків учителів у поодиноких воєвідствах було:

Варшава місто 6, Варшавське 236, Лодзь 234, Келецьке 328, Люблинське 233, Білостоцьке вилен. 16, Білостоцьке берест. 111, Виленське 57, Новгородське 37, Поліське 22, Волинське 146, Познанське 46, Поморське 27, Шлеське 8, Краківське 128.

Тепер подам розміщення українського вчительства по містах і селах. Подаю числа тих, що подали до статистики українську мову як рідну, а в дужках подаю гр.-кат. віроісповідання.

Міста у воєвідствах:

Варшавське: 14 (греко-кат. 19), Варшава місто 21 (гр.-кат. 3), Лодзь 24 (гр.-кат. 29), Кельце 30 (гр.-кат. 41), Люблинське 16 (гр.-кат. 16), Білостоцьке виленське 1 (гр.-кат. 1), Білостоцьке берестейське 8 (гр.-кат. 11), Виленське 3 (гр.-кат. 6), Новгородське 2 (гр.-кат. 2), Волинське 47 (гр.-кат. 10), Познанське 11 (гр.-кат. 18), Поморське 10 (гр.-кат. 12), Шлеське 2 (гр.-кат. 1), Краківське 2 (гр.-кат. 7), Львівське 174 (гр.-кат. 189), Станиславівське 104 (гр.-кат. 103), Тернопільське 83 (гр.-кат. 89).

В зіставленні бачимо, що не всі греко-католики подали за свою рідну мову українську, а декуди бачимо, що число греко-католиків є менше від числа тих, що узнали за свою українську мову; тут входять православні, римо-кат. і інші. Таке саме явище бачимо і по селах.

Села у воєвідствах:

Варшавське	172	(гр.-кат. 217)
Лодзь	159	„ 205)
Келецьке	235	„ 287)
Люблинське	163	„ 217)
Білостоцьке вилен.	13	„ 15)
Білостоцьке берест.	65	„ 100)
Виленське	33	„ 51)
Новгородське	24	„ 37)
Поліське	5	„ 22)
Волинське	353	„ 136)
Познанське	16	„ 28)
Поморське	7	„ 15)
Шлеське	1	„ 7)
Краківське	104	„ 121)
Львівське	904	„ 985)
Станиславівське	658	„ 680)
Тернопільське	553	„ 584)

Коли порівняємо число греко-католиків і українську їх мову села з містом, то далеко краще випаде це відношення по містах. Учительство греко-католицьке по селах по всіх воєвідствах (крім Волині, де переважно православні українці) подало у поважному зменшенні українську мову, як у західних воєвідствах, але також у неменшому числі бачимо і у Львівській Кураторії. Річ ясна: хто відпекується української мови, як розговірної, то це рівнозначне, що відпекується української національности.

Середне державне шкільництво.

Віроісповідання	Загальне число	Мови: польська	українська	білоруська	російська	німецька	жидівська
Загальне ч.	3,600	3,318	210	7	14	29	2
Римо-кат.	3,067	3,041	6	—	—	7	—
Греко-кат.	217	22	191	1	1	—	—
Православні	60	29	10	6	13	—	—
Євангел.	129	106	—	—	—	19	—
Жидівське	107	102	—	—	—	3	2

Решти дрібніших чисел інших віроісповідань і мови не подаємо, бо їх відшукати можна з загального числа, поданого у першій позиції. Як бачимо з тієї таблиці, то не всі ремо-католики визнають рідною польську мову, а також скількість тих, що подали польську мову за свою, перевищає число римо-католиків. Відносно невелике число греко-католиків признає польську мову рідною, бо ледви 22%. У середньому шкільництві переважають чоловіки в противенстві до народнього шкільництва. У середньому загально - освітньому приватному шкільництві працює значно більше число вчительства ніж у державному, а зокрема національні меншини є приневолені доповнювати власними засобами розбудову середнього загального і фахового шкільництва. Видно, що майже таке саме число у приватних школах поляків працює що й у державних, але відносно значно більше мають їх непольські національності. Найбільше приватного вчительства мають жиди, а потім ідуть німці, українці, росіяни і т. п. Замітне, що тільки 216 жидів подали розговірну мову жидівську, згл. гебрайську, а аж 423 подали польську. Відносно не багато, бо тільки 13 греко-кат. і 11 православних. Треба ствердити, що у приватному шкільництві подання мови як розговірної не підлягає такому натискові, як у державному.

У державнім дошкіллі працює тільки 273 римо-католички та 3 євангелички і вони всі визнають польську мову за свою рідну.

Спеціяльне шкільництво.

На загальне число 326 є римо-католиків 287, греко-кат. 15, євангеликів 8 і жидів 14. Зпоміж ниж 5 греко-католиків визнають польську мову, а 10 українську своєю рідною, 2 жиди подали як рідну мову — жидівську, а всі інші визнають польську мову своєю розговірною мовою.

Учительські школи.

До 1935 р. викінчувалися учительські семинарії і там ми мали ще 3 греко-католиків, що вчили постійно, та 41 доходячих. Тепер той стан змінився і не маємо ніяких даних, чи в педаґоґічних ліцеях або педаґоґіях учать якісь українці.

Фахові школи:

У фахових школах загалом працює 1,259 учительських сил. Між ними є 1,167 римо-католиків, 15 греко-католиків, 16 православних, 37 євангеликів, 15 жидів і т. д. До польської мови признаються: 1,-160 римо-католиків, 5 греко-католиків, 9 православних, 37 євангеликів і 13 жидів. До української мови признаються 9 греко-катол., 2 православні і 1 римо-католик.

Артистичне шкільництво:

В тій ділянці працює 125 учительських сил, а між ними є тільки 1 греко-католик, який рідною мовою визнає польську мову.

Фахове доповняюче шкільництво.

Загалом працює 1,103 вчителі. З того 1,005 римо-католиків, 14 греко-католиків, 1 православний, 28 євангеликів, 41 жидів і т. д.

Щодо мови, то українську мову як рідну визнали: 2 римо-католики, 10 греко-католиків (4 гр.-кат. визнали за свою польську мову), 1 євангелик. Жиди тільки 2 призналися до жидівської мови, а решта до польської.

Високі школи.

Тут працює разом 1,048 професорів і між ними 23 жінок. Віроісповідний склад такий:

Із загального числа 926 ри-

К. Міксат.

КОСА

(Оповідання).

(2)

Цомак з вдоволенням вдарив долонею об долоню купця.

— Ну! — відсапнув Цомак — торг нарешті. Собакою був би той, що пожалував би.

З торжественною повільністю Цомак став розпинати свій кафтан, не зводячи очей з кута, де стояла куплена ним коса. Приглядаючися до неї, став підозрівати, що купець підміняв її. Йому бачилося, що вона більше скривлена і коротша, як та, котру він вибрав був. Недовірчиво глядів то на купця, то на його помічника за лавкою. Потому сягнув по косу і в руці таксував її вагу.

— Це інша коса, — сказав по простацьки. — Назвіть мене як хочете, то не та, що я вибрав і сторгував.

Кажучи це, Цомак став скоро назад запинати бляшані ґудзики свого кафтана.

— Що вам прийшло до голови, сусідо? Майтеж розум і не робіть комедії, бо мій терпець урветься.

— Ая, ая!... Що якийсь чорт привів мене сюди! Та я сам винен, бо відходив звідси і косу лишив без чесної опіки. Щож я тепер зроблю?

— Як я вам кажу, що то тасама коса, то можете мені увірити.

— Тасама? Яж також маю пару очей. Я добре виджу, що було і що є.

Цомак взяв косу, постукав по ній, згинав на коліні, бив нею об брук, хухав на неї і засумований вернувся з нею до крамниці, кажучи:

— То не моя коса. За цю дам не більше, як одного гульдена і вісімдесять крайцарів.

— Не робіть комедій! — сказав купець, вже сердитий. — Як вам ця не подобається, то виберіть собі іншу. Там лежить ціла купа.

— Такої дурниці не зроблю і цілої муки не повторю. Та я цю косу візьму за ціну меншу наскільки, наскільки її вартість менша від тої, котру я вибрав був.

— Не говорю з вами ні слова більше!

— Що? То я маю тратити? Чи ваша совість позволяє вам жадати від мене цю надвишку?

— Або платіть, або йдіть собі до дідька і ніяких проповідей мені тут не голосіть!

— Добре, — крикнув Цомак огірчений. — Нехай буде по вашому. Лиш поділім десять крайцарів, щоби не я один був покривджений.

— Вже нема що ділити! Від того, що я сказав, не відступлю.

— Но то беріть гроші.

Цомак знов став розпинати кафтан. Став довго порпати в кишені під сподом і нарешті випорпав паперового ґульдена. Дав його купцеві, кажучи.

— Решту зараз визбираю.

З одної кишені в камізельці видобув дві десять-крацарівки, з другої чотири крайцарівки.

— Тут маєте двацять і чотири.

Тепер сягнув до кишені в штанах, де знайшов тридцять і три крайцарі.

— Двацять і чотири крайцарі і тридцять три, то вкупі шістьдесять два. Отже вам ще належиться двацять і вісім.

— Ви щось зле рахуєте, — сказав купець. — Тут є ґульден і пятьдесять сім. Хибує ще тридцять три.

Цомак порахував іще раз і каже:

— Ваша правда. Тридцять три... Так багато! Тяжко буде назбирати.

Глядів купцеві в очі. Коли побачив, що купець не зворушився тим і решти дарувати йому не думає, сказав:

— Ага! Мабуть маю щось у хустині.

В хустині справді знайшлася двацять-крайцарівка. Даючи її купцеві, сказав:

— Це вже решта...

— Візьміть свої гроші, я косу ховаю.

— Мошку! — промовив Цомак плаксиво. — З порожного не наллєш. Де нема нічого, там і цісар втратить своє право.

— Або, або! — напирав купець немилосердно. — Або ще тринацять крайцарів, або з Богом Параню!

— Не будьте такі! Коса й так лиха. Коло себе вже не маю крайцара. Решта є в бунді на возі. Ви хіба не будете жадати, щоби я за марними тринацятьма крайцарами гнав так далеко, аж на торговицю. Додам вам іншим разом, як буду в місті.

— Без тої решти коси не дам вам. Ідіть по гроші, коса вам не втече.

Цомак трохи не сказився.

— Що? Я не маю у вас віри на тринацять крайцарів? Мій батько і мій дід були війтами. Ви хіба чули про це. Я нічиєї ласки не потребую.

Цомак звернувся до сусіда, котрого з собою привів був;

— Куме! Киньте йому тих тринацять крайцарів і ходім!

Сердитий, обиджений і озлоблений вхопив косу під паху. Кум вийняв з камізельки тринацять крайцарів, поклав на столі і вийшов. За ним вийшов Цомак. На його лиці сіяв хитрий усміх. Наставив косу до сонця, стукнув нею об камінь і хухнув на неї.

— Знаєте, куме, що? — спитав, звертаючися до товариша.

— Знаю, що ви тої коси не переплатили. Дешевше не дістанете ніде.

— То пусте, що дешевше ніде не дістану. Я ніде такої коси не дістану. Такої доброї коси я ще в житті не мав. Всі ті, що в крамниці лишилися, не вартіб і того, щоб коваль взяв їх на цвяхи. Жид сам не знав, що продав мені.

(Кінець)

Зміна.

Івась: Давніше мої товариші, що сиділи за мною, все сміялися з мене, що я маю брудну шию. Від нині те скінчилося.

— Будеш митися?

— Ні, але тепер сиджу в останній лавці.

Годиться.

— Чи то правда, що Мойше сидить?

— Так!

— А то брехун; казав мені, що це на два місяці до брата.

— Годиться, бо брат також сидить.

ко-католиків говорять польською мовою, як рідною, 914, українською 2, німецькою 1, чеською 1, іншими 8. Греко-католиків професорів високих шкіл є 12, які подали як рідну мову: 4 польську, 7 українську і 1 іншу. Православних є 16, з яких 1 подав рідну мову польську, 6 українську. Євангеликів 63, а з них признавися до польської мови 57, до німецької 4, а решта іншу рідну мову.

Вищий науковий курс і вчительські інститути,

Вони мають 10 постійних учительських сил і 32 доходящі, але всі вони є поляками і крім 1 євангелика всі є римо-католиками.

Так виглядає під оглядом мови і віри цілість статистики вчительства у державних школах Польщі. Для заспокоєння цікавих подаємо загальну цифру у приватних школах, а саме: греко-католиків 508, з яких 26 признали за свою польську мову і 476 українську, а також до української рідної мови признались у приватних школах 13 римо-католиків, 32 православних, 1 євагелик і 7 мойсеєвого віроісповідання.

Окрему рубрику становлять **учителі релігії**, між якими до навчання греко-католицької віри є 3 світські і 1,925 духовних, а між ними є 19, що вчать у приватних школах. До навчання православної віри є у державних школах 311 світських і 1,507 духовних учителів. Греко-кат. вчать релігії українською мовою, а православні вчать мовами: українською, російською, польською і білоруською. Їх цифра щодо мови невідома.

Поодиноких наведених чисел не хочемо на рядах аналізувати. Підчеркнути мусимо, що цифра українського вчительства далеко не відповідає числу українського населення у Польщі і всі писання ріжних шовіністичних польських журналів про „залєв научицєльством украінскєм школьніцтва в Польсце" є тільки перфідним перекручуванням фактів і натиском на кермуючі чинники, щоб відсунути українську молодь від варстатів праці.

Дмитро Великанович.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Господарсько - кооперативні збори.

В неділю, 25. вересня ц. р., відбулися господарсько-кооперативні збори, скликані Українським Будівельно-Позичковим Товриством у Філядельфії.

Збори відкрив предсідник цього товариства, гром. Т. Чемериз, у приявності 56 заступників організацій, та покликав як референта д-ра Володимира Ґалана. Референт заявив приявним, що Будівельне Тов. мало на думці перевести господарські наради цілою низкою рефератів на господарські теми. Рішено одначе на перших зборах обмежити час на реферати, а головну увагу звернути на дискусію на тему: 1) Сучасне господарське положення нашої іміграції; 2) Допомога федерального уряду; 3) Методи організування господарської самопомочі.

Господарське положення нашої іміграції, говорив референт, погіршується. Приблизно 50 відсотків нашої іміграції втратили працю, 50 відсотків втратили доми і фарми, а 75 відсотків навіть життєве обезпечення. Статистика виказує, що на 100 українців, обезпечених в американських асекураційних компаніях, 75 втратили це життєве обезпечення через господарську кризу, а на 100 українців, обезпечених у своїх національних організаціях, лише десять втратили обезпечення.

Це явище можна вияснити тим, що наші національні товариства обезпечень це рівночасно великі кооперативи, які розпадаються на сотні місцевих кооператив - відділів. Ці відділи дбають за своїх членів і нераз платять вкладки до головної канцелярії цілими місяцями. Цей факт, що наші національні організації краще пройшли кризу, вказує, що й у будучині організування господарської самопомочі мусить іти по дорозі розбудови та творення власних господарських кооператив.

Федеральний уряд старається зменшити наслідки депресії. Наші іміґранти з цієї помочі користають дуже мало, бо не мають потрібних господарських організацій.

На думку прелеґента, наші майбутні спроби для організації господарської самопомочі повинні йти в трьох напрямках: 1) Скріпити наші національні допомогові організації, вступаючи масово в їх ряди. Таким чином дуже важна господарська ділянка, а це життєве обезпечення, булоб у наших руках. 2) Розбудувати Будівельно -- Позичкові Товариства, яких завданням буде обезпечити доми та фарми довгореченцевими гіпотеками. 3) Розбудувати кредитові юнії, які хоронитимуть нашу іміграцію від лихви. Так у трьох організаціях а) допомогових, б) Будівельно-Позичкових та 3) Кредитових юніях наше господарське життя буде себе доповняти та творити величезну силу на місцях.

Як висновок цих думок, д-р Ґалан подав отсі резолюції:

Приявні стверджують:

1) Наслідки господарської кризи захоплюють щораз ширші круги нашої іміграції. Безробіття, дорожня життєвих продуктів, втрата домів, а навіть життевого обезпечення загрожують основам життя нашої іміграції та вимагають від нас рішучих заходів в організуванні господарської самопомочі.

2) Українські національні допомогові товариства видержали велику кризу краще ніж подібні організації та у великій мірі захоронили нашу іміграцію від великих матеріяльних утрат. Це вказує, що й майбутня наша господарська розбудова мусить іти шляхом розбудови й творення власних господарських організацій.

3) Матеріяльну кризу нашої іміграції використовують інтернаціональні організації. Великими й пустими обіцянками заманюють наших людей, висисають з них останній гріш, щоб за ці гроші вести опісля пропаганду, ворожу нашому народові, та компромітувати його перед цілим світом.

4) Господарські організації не тільки приносять матеріяльні користі нашій іміграції, але водночас вони є теж носіями українського імени та показником організаторських спосібностей нашого народу.

З наведених причин приявні делеґати рішають:

1) Остерегти нашу іміграцію перед інтернаціональною язвою в нашій пресі та зборами й закликати її до масового вступу в ряди наших національних допомогових організацій.

2) Розбудувати та творити на місцях Будівельно - Позичкові Товариства та зробити з них: а) Осередок для щадничих вкладок нашої іміграції; б) Джерело для уділювання довгореченцевих позичок; в) Посередника в набутті та розділі федеральних фондів.

3) Проголосити грудень **місяцем ощадности** нашої іміграції та доручити урядові Укр. Будівельно-Позичкового Товариства в Філядельфії видати потрібні заклики й пояснення.

4) Доручити управі У. Б. Товариства у Філядельфії скликати наступні господарсько-кооперативні наради та поширити зміст їх нарад.

В дискусії забирали слово отсі громадяни:

М. Дубас: Час покінчити з нарікканнями на нашу біду, а взятися до праці. Коли би 5,000 українців в Америці перенесли свої морґеджі до Українського Товариства, то це булаб сума 10 мілінів долярів, якщоб кожний морґедж був лише на 2,000 дол. Дохід з цього на 5 відсотках дав би суму 500,000 дол. Колиб усі українці, які тепер стоять у большевицьких чи польських організаціях, вступили до своїх організацій, то всі наші національні організації зросли утроє. А так, як воно тепер, ворожі організації інвестують наші гроші у ворожих бизнесах і нашими грішми переводять пацифікацію наших братів у старому краю.

Е. Кульчицький: Господарські наради мають велике значіння, бо вони піддають нам нові думки та нову заохоту до праці.

Д-р Л. Цегельський: Наша іміграція повинна розбивати свої банково - кредитові установи. Ми позаду всіх народів, а навіть позаду старого краю, де подібні організації повставали майже кожного дня. Зокрема Будівельно - Позичкові Товариства відограють велику ролю в житті нашої іміграції і їх працю треба піддержати. Будівельне Товариство у Філядельфії вибивається на перше місце та має повне довіря загалу.

М. Гайовий: Дуже важна думка про співпрацю допомогових організацій. Ворогування цих організацій використовують большевики та втягають наших людей у свої нетри. Важною є теж співпраця допомогових організацій та будівельних товариств, бо в такий спосіб фонди наших допомогових товариств будуть використані на місцях для добра нашої іміграції. Тепер ми гроші складаємо, а інші з них користають.

Г. Герман: Кооперація, на якій побудований У. Н. Союз, виказала свою силу в часі найгіршої депресії. Доказом цього є Укр. Кооперативна спілка у Вілкс Бері. До розбудови будівельних товариств на місцях притягнути наших бизнесменів.

С. Слободян: Великі маєткові втрати знеохотили нашу іміграцію. Ці втрати були багато більші у чужих організаціях, ніж у своїх. Тому треба братися до нової праці у своїх національних організаціях.

М. Горохівський: Господарські наради вже принесли велику користь, бо розбудили велике зацікавлення до господарських справ, як це можна бачити з великого числа приявних та глибокої змістом дискусії.

М. Довбенко: Багато можна зробити на господарському полі, коли буде в нас єдність і віра у власні сили.

Г. Грицишин: Управа Укр. Будівельно-Позичкового Товариства дала найкращі докази, що при співпраці всього громадянства та чесного проводу можна зробити велике діло.

Д-р Ґалан іще раз подає короткий зміст реферату й дискусії, після чого приявні приняли одноголосно подані вище резолюції.

Предсідник Т. Чемериз подякував приявним та висказав побажання, щоб Укр. Будівельно - Позичкове Тов. у Філядельфії зросло й вело ще більшу господарсько - кооперативну працю для добра нашого народу. **Учасник.**

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

Католицькі достойники на Золотому Ювилею Католицького Університету у Вашингтоні (зліва направо): Амлето Чіґоніяні, апостольський делеґат; Деніс Доґерті, кардинал з Філядельфії; та Джозеф Коригeн, ректор університету.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Звіт із Союзового Здвигу.

Дня 23. вересня ц. р. Комітет Відділів У. Н. Союзу скликав збори урядників, щоб здати звіт зо своєї праці, а головно звіт з відбутого Союзового Здвигу в Улмер Парку, Бруклин, 28. серпня ц. р.

Звіт здавав секретар Комітету, П. Кучма. Він сказав, що матеріяльна користь може не велика, зате моральна дуже гарна і при дальшій праці членів і урядників відділів вона може принести нашій організації, У. Н. Союзові, гарні наслідки. Цей здвиг розбудив зацікавлення до У. Н. Союзу не лише серед старших, але й серед молоді. Старшим він вказав силу нашого Союзу, а тимсамим заохотив тих, що ще до нього не належать, щоб до нього вступали. Молоді він також виказав можливості, з яких вона повинна користати.

Загальний прихід зо Здвигу був $1,058.59. В тім мала частина за тикети ще знаходиться по відділах. Розхід виносив $977.48. Чистого приходу лишилося $81.11. Гроші знаходяться в касієра Здвигу, п. І. Галичина.

На прихід зложилися позиції зо вступу, буфету і цвітів. На розхід: парк, музика, матерія до буфету і бари, оголошення, друки, асекурація, хор, дозвіл на здвиг і кілька дрібніших видатків. На всі, хочби найдрібніші видатки, були поквитування, які в часі зборів кілька вибраних урядників точно переглянули.

Дальше розведено дискусію, чи слід влаштовувати такі здвиги. Приявні прийшли до переконання, що так. Бо моральний успіх з них великий: вони оживляють працю по відділах У. Н. Союзу, пропаґують Союзову ідею, виказують перед широким загалом силу і користі нашої інституції.

Щодо малих фінансових зисків, то приявні ствердили, що вони могли би бути більші, але тому саме, що заряд здвигу звертав більше увагу на програму і моральну сторінку, тому й зиски були менші. В часі програми, наприклад, коли то люди впродовж пару годин були скупчені коло естради, буфет і бари втратили поважну суму приходу. Але на те нема ради і приявні ствердили, що хоч прихід важна річ, то не треба головної уваги скупчувати на барі і буфеті, а таки треба звертати увагу на щось вище.

Згадані наради ствердили, що багато з членів і членниць, які доклали свою працю в часі здвигу, виконали це з великою посвятою і пильністю. Їм наради ухвалили дати повне признання та подяку за труд. Тут слід додати, що в здвизі брав чинну участь 5-тий відділ У. Н. Союзу з Асторії, що було пропущене через помилку в попередніх дописі.

Далі обговорювано справу дальшої пропаганди ідеї У. Н. Союзу на терені Ню Йорку. Рішено в порозумінні з головною канцелярією У. Н. Союзу влаштувати впродовж зими два рази по пів години радіові програми, на яких булиб виведені мистецькі точки, а також короткі пояснення щодо У. Н. Союзу.

Докладно обговорено також справу спортової дружини в Ню Йорку, на яку поодинокі відділи зложили $115, з чого виплачено вже їй $100. Та дружина брала участь у спортових змаганнях Союзової Ліґи і кілька разів перемогла. Вона знаходиться тепер при „У. М. С. А." на 63 вул. і Парк Плейс у Ню Йорку, де її члени мають приміщення на збори, а також можуть користати з ґімнастичних саль і приладів. Приявні стверджували, що удержання тої дружини далі в тім самим приміщенні що року потягає за собою кошти. Тому рішено звернутись до дружини, щоб вона старалася сама собі творити касу, а старші союзові члени їй поможуть. Наприклад, спортова дружина повинна влаштувати собі баль, а старші члени розкуплять тикети. Також спортова дружина повинна в часі зими влаштовувати кошикові змагання з якимись чужинецькими дружинами, а старші члени прийдуть подивитись та заплатять вступ.

За Комітет Відділів У. Н. Союзу в Ню Йорку:
Е. Ляхович, предсідник;
П. Кучма, секретар.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

На Закарпаття.

Союз Українок, від. 29., ім. О. Кобилянської, ухвалив на своїх зборах $10 на Закарпаття. Гроші вислано через Обєднання.

Антонина Яцишин.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

На Закарпаття.

Від. 20 ОДВУ на заклик Обєднання складати жертви на Закарпаття ухвалив вислати через Обєднання негайно $15 на ту ціль. Рівночасно закликає інших зложити жертви на ту ціль. Згаданий відділ влаштовує 6. листопаду Листопадове Свято, призначуючи ввесь дохід на народні цілі.

Управа 20 в. ОДВУ.

ЗА ХОДЖЕННЯ ДО ЦЕРКВИ УСУВАЮТЬ З КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

Совєтська преса пише, що в останньому часі усунули на 6 місяців з комуністичної партії 2,321 членів і 4,355 членок за „нарушення партійної дисципліни". Провиною, що потягнула за собою таку строгу кару, було те, що члени комуністичної партії ходили на богослуження до церкви або дозволили хрестити свої діти.

М. Костишин.

ВОЛИНСЬКА ІДИЛІЯ

Ніч запала, село втихло,
Спочиває у неволі,
Лиш несеться „Алєлюя",
Що співають в честь Боболі.

Та й крадені грішні душі,
Нараховують до двіста.
Гарні лови під баґнетом,
Як грозять леґіоністи.

Ще й городськії розкази
Дає староста в підмогу.
Глянь! Он храм наш підпалили!
Грімко дзвін бє на тревогу!

Панотця там засудили
Грубу гривну заплатити,
Що посмів він по героях
Панахиду відслужити.

Там просвітні установи
Ліквідують, замикають,
А жанадрми і „рицежи"
Здвиг народній розбивають.

Там „родаци з крві і косці"
На вуличному спокою
Демолюють установи
В божевільному настрою.

А там наша Рідна Школа,
Безнастанно веде спори,
Щоб чужого елементу
Не впустити до дітвори.

Подумай же, чоловіче:
Гріш, що потом здобуваєш,
Дай на зброю людожерам,
Що від губи відриваєш.

Щоб дітвору научали
Шовінізм чужий плекати,
Щоб ці кадри яничарські
Тебе знали оплювати.

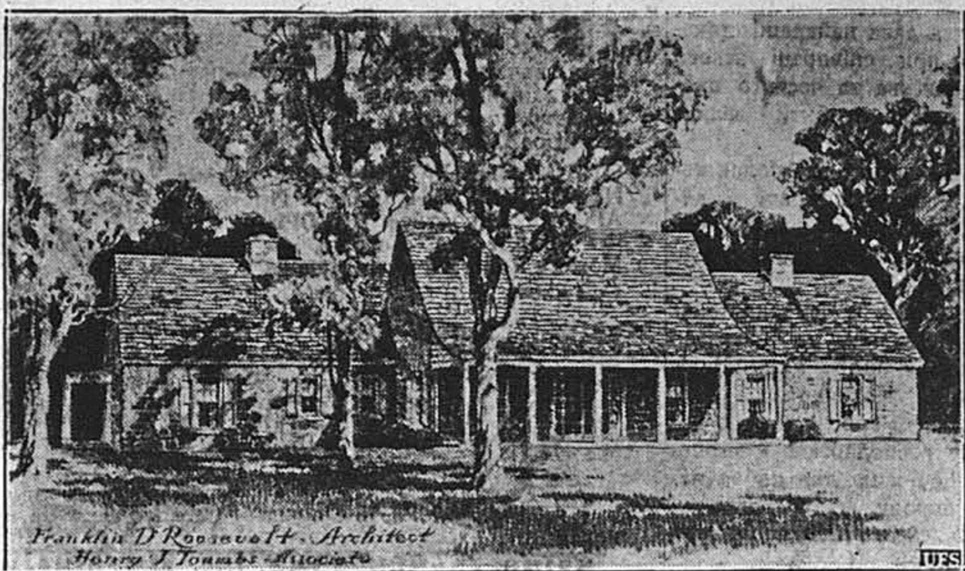
Он виселюють родини
Без доказу, без засади,
Кажуть, ніби не корились
До розказу їхній владі.

Глянь, як голос в імя Бога
На їх звірства протестує:
Кровопийна хижа влада
До словечка конфіскує.

Ще й погрозами страхають,
Щоб про Волинь не писати,
Бо відішлють редакторів
У „Березу" спочивати.

От така то братня доля;
Край багатий, край чудовий,
Як подумаєш про нього,
Тягар ляже сто-пудовий,

Що над Волинню ніч зтиха
Присипляє мир в неволі,
Тільки чути „Алелюя"
Репетують в честь Боболі.

ЯК ПРЕЗИДЕНТ ПРЕДСТАВЛЯЄ СОБІ ІДЕАЛЬНУ ХАТУ.

Так виглядає „ідеальний дім", „вимріяний" президентом Рузвелтом. Він має повстати незадовго в Гайд Парку, має бути призначений для спочинку, отже має бути без телефону. Його архитектура зраджує голяндські впливи. Має коштувати $15,000.

ШІКАГОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропась.

Протестаційне віче в обороні прав української православної церкви в Польщі відбулося в нас у неділю, 16 жовтня, під голим небом на церковній площі монастиря о.о. василіян. Віче це відбулося під знаком згоди, бо участь у ньому взяли всі українські церковні громади і світські організації. Перед вічем відправили отці василіяни акафист у намірени української державности, а ігумен, о. Амвросій Сенишин, виголосив проповідь, яку зачав словами: **„Боже, вислухай благання, недоля нищить наш край".** Його проповідь зворушила присутніх до сліз. В церкві можна було бачити не лише жінок, але й чоловіків, як обтирали собі сльози зо зворушення.

На віче прибуло коло 3,000 людей, щоб спільно запротестувати не лише проти варварських метод боротьби польської адміністраційної влади з українським православним населенням, але щоб теж своїм голосом причинитися до спільного українського протесту в обороні закарпатських українців. На віче прибули наші люди з Гемонду, й Ґері, Індіяна, з Ґарвей, Келюмет Сити, Джоліет. Деякі, як от громада з Ґарвей, приїхали зо своїми прапорами, на яких виднів напис „Братство ім. Тараса Шевченка, 335 відділ У. Н. Союзу". Були й інші українські та американські прапори наших світських організацій.

На вічу промовляли полк. О. Шаповал, о. К. Кирстюк і Петро Дідик. Бесідники по черзі представили стан українського православного населення під Польщею та як нищить Польща їх церкви, про відносини політичної й економічної натури в Західній Україні та вкінці про пляновий наступ польської держави на душу українського народу.

Своє слово до протесту долучили ще о. Семків, парох закарпатських українців, та о. Нерваний в імені російської парохії при вулиці Вуд.

Вічевики ухвалили відповідні протестаційні резолюції, які відчитав адвокат Роман Смук.

З нагоди конґресу польського духовенства відбуваються в тутешніх польських громадах відчити про працю польських священиків та про стан парохіяльних шкіл. З відчиту виходить, що там, де повстали польські костели і школи, є менший вплив денаціоналізації польських еміґрантів. В осередках, де нема ні костелів ні шкіл, бо й таких повно в Америці, є поляки з польськими назвищами, та стільки й у них польскости.

В Злучених Державах Америки нараховують 2,000 польських священиків, 800 парохій, 500 парохіяльних шкіл, а в них 300 тисяч дітей. Дальших 400 тисяч польських дітей учаться в американських школах. Польський клер збудував в Америці крім публичних шкіл іще 38 шкіл середнього типу, в яких учаться 5 тисяч дітей, та академію в Орчард Лейк, яка доставила польським громадам не лише добрих священиків, але й інших світських професіоналістів і народніх діячів.

Польський союз „Зедноченє" святкував у неділю, 9-го жовтня, 65-літній ювилей свого існування. Ця найстарша польська асекураційна установа, як виходить з ювилейного звіту; має 130 тисяч членів, обезпечених на 82 міліони долярів, робить свій бизнес у 24 стейтах Злучених Держав і має 16 міліонів маєтку. Видає 2 часописи: „Дзєннік Зєдночєня" і „Наруд Польскі". Молодечий департамент „Зєдночєня" числить 25 тисяч членів, а на нього видала організація за останні 3 роки 85 тисяч долярів у формі стипендій незаможним студентам, на спортову акцію і на дружини „скавтів і дочок". З нагоди цього ювилею відбулося святочне відкриття нового дому Зєдночєня при вул. Нобл і Мілвокі. В домі буде уміщена найбільша польська бібліотека за океаном, що числить 8 тисяч томів.

Шікаґо буде мати собвей — заявив посадник міста, Келі, перед виїздом на Евхаристичний Конґрес. З днем 15 грудня Адміністрація Публичних Робіт зачне перші праці при верченні тунелів. Сім тисяч робітників знайдуть працю при будові собвею, що коштуватиме 24 міліони долярів. Доблю-Пі-Ей дає 18 міліонів, решту має додати місто. Покищо мають будувати дві головні дороги: Стейт-Клайборн і Мілвокі. Дальші дороги коштуватимуть 16 міліонів. Пророкують, що собвей буде готовий до одного року.

Місто Шікаґо є дуже побожне, про що свідчать отсі цифри. Маємо 1,850 костелів, чи церков, у яких є 700 тисяч крісел. Майно згаданих церков перевищає суму 500 міліонів долярів. 90% шікаґовців належать до того чи іншого віроісповідання. Начисляється в Шікаґу 1,250,000 католиків і стількиж протестантів, 400,000 жидівського або незалежного віроісповідання. Виключно чужої мови (неанґлійської) вживається в 179 церквах, двох мов уживається в 342, а 3 мови у 14 церквах. Шікаґовські церкви мають 228 ґімнастичних саль, 391 дитячих садків (кіндерґартенс) 5,511 клюбових саль, 861 штук дутих музичних інструментів, 4,417 піян, 59 кіноматоґрафічних машин, 490 радіо-апаратів, 115 круголенъ і 500 пінґ-понґ столів. Щодо спортової акції, церкви мають коло тисячі атлетичних дружин, 3,000 клюбів спортової акції і 1,100 хорових дружин. Відносно танців, куреня, театру і лікерів, шікаґовські церкви займають ріжне становище. Одні позволяють на все, інші лише на деякі речі, ще інші зовсім забороняють.

Орґанізатор Українського Народного Союзу зачав свою працю в Шікаґу з днем 1-го жовтня. Є ним п. Дмитро Білецький. Не знати, як піде йому праця в орґанізуванні нових членів, бо шікаґовський терен тяжкий до праці, одначе за перший тиждень приєднав він 20 нових членів. Орґанізатор цей ніколи передтим в Шікаґу не був, не знає людей, ні міста, а доказав на початок, що хто хоче придбати нових членів, то може. Отже наші дотеперішні оправдування себе, що тяжкі часи, нема кого вже вписувати в ряди У. Н. Союзу і т. п., не видержують більше супроти того, чого доконав Союзовий орґанізатор впродовж першого тижня своєї праці в Шікаґу. Щасть, Боже, і в дальшій праці!

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОСТОН, МАСС.

Телеґрами в справі Закарпаття.

Наш від. ОДВУ при співучасті інших національно свідомих товариств і прав. парохії скликав спеціяльні збори 26. вересня вечором, щоби порадитись, яким способом ми маємо помагати акції оборони Закарпатської України.

Перший забрав слово наш парох о. В. Каськів, довголітній народній працівник. В довгій і доцільній бесіді він заохотив приявних до дальшої активної праці для наших братів на рідній Україні. Всі одноголосно згодились так довго працювати, поки Україна не буде вільна. Коли треба, то й молодь піде мірятися з ворогом, говорив бесідник. Опісля вивязалась жива дискусія, в якій забирала голос більшість приявних громадян. На питаня діставали вдоволяючі відповіді. На кінець рішено вислати телеґрами з бажанням вилучити наше Закарпаття і створити вільну українську державу.

Телеґраму вислано до міністерств заграничних справ: Америки, Анґлії, Франції, Німеччини й Італії.

На кінець о. В. Каськів приняв обовязок освідомлювати охочих громадян до праці для свого народу добрими порадами, освітніми лекціями та добрим націоналістичним приміром.

Н. Давискиба.

В ресторані.

— Що то значить „систематична ґрадація"?

— Бачиш, нині ми їмо печеню. З цеї печені, що лишиться в кухні, завтра будуть котлети, післязавтра січанці, з січанців зраз, а накінець „заяць". Розумієш? Це є „систематична ґрадація".

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(39)

Коли перелякана Нкіма опинилась високо на дереві, вона оглянулась поза себе, щоби побачити, що ділося внизу. Дикуни один за одним входили до печери, в якій лежав на землі д-р Брукс. Вони довго блукали по ній, аж нарешті натрапили на хворого Брукса. Побачивши його, дикуни підскочили з радости. Бо це був саме той чоловік, якого викрав їм „демон".

Та по першій радості вони попали в переляк. Бо коли тут білий чоловік, то теж мусить бути десь у поблизу сам „демон". Окружені темнотою, вони почали підносити догори свої списи і штовхати повітря, немовби в ньому десь висів „демон". А коли по певнім часі переконалися, що ніхто на них не нападає, вони успокоїлись і почали виходити.

Попереду вони пустили самого Брукса. Опинившись надворі, на сонці, їх увесь ляк покинув і вони знов попали в дурновату радість. Вони тішились не лише схопленням Брукса, але також тим, що через те, на їх думку, вони поконали силу демона. Видно той демон, що вирвав їм ту жертву прямо зпід носа, не є вже такий сильний, як їм здавалось, думали вони.

Та передівсім вони раділи з того, що за те припаде їм велика нагорода від самого Каґунда. Він певно похвалить їх у присутності цілого товариства, думали собі дикуни. З такими радісними думками вони йшли вперед. У той час бідний д-р Брукс думав тільки одне: якби бодай іще раз побачити перед смертю Марію. Та з другого боку, він радів, що тепер вона не коло нього.